

TÜRK MÜZİĞİ
KLASİKLERİ
74 MAKAM-461 ESER

M. Fatih Salgar

otukennesriyat

YAYIN NU: 1634
KÜLTÜR SERİSİ: 924

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-052-4

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Notaların Yazımı: M. Fatih Salgar

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: İmak Ofset

Baskı: İmak Ofset Basım Yayın AŞ
Akçaburgaz Mah. 137. Sokak Nu:12 Esenyurt/İstanbul
Tel: (0212) 444 62 18
Sertifika Nu: 71320

İstanbul - 2024

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

M. FATİH SALGAR (22 Şubat 1954) Adana'da doğdu. 1972 yılında başladığı İstanbul Belediye Konservatuvarı'ndan, Nevzat Atlığ, Süheyla Altmışdört, İsmail Hakkı Özkan ve Muazzam Sepetçioğlu gibi hocalardan eğitim görerek mezun oldu. Nevzat Atlığ'ın düzenlediği koro çalışmalarına katılarak repertuarını geliştirdi. 1978 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Önasya Dilleri ve Kültürleri Bölümü'nden, Yakın Çağ ve Umumi Türk Tarihi kürsülerini de dahil ederek mezun oldu. 1973'ten itibaren Üniversite Korosu'nun çalışmalarına katıldı ve 1976-1988 arasında şef yardımcısı olarak yüzlerce üniversiteli gence Türk Musikisi klasiklerini öğretti. Daha sonra Anadolu Üniversitesi AÖF Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. 1976'da kurulan Devlet Korosu'nun ilk kadrosunda ses sanatçısı olarak yer aldı. İstanbul Üniversitesi Konservatuvarı'nda, 1978-2005 yılları arasında usul öğretmenliği yaptı. Bir süre İTÜ TM Devlet Konservatuvarı'nda da öğretim görevlisi olarak çalıştı. Nevzat Atlığ ile birlikte 40 fasiküllük, Türk Musikisi Klasikleri notalarını yayımladı. Yesari Âsım Arsoy ve İsmail Hakkı Özkan ile birlikte ayrıntılı musiki çalışmalarında bulundu. İstanbul Ansiklopedisi'nin yanı sıra çeşitli dergilerde ve gazetelerde araştırmaları ve yazıları yayımlandı. *Dede Efendi, III. Selim, Türk Musikisi'nde 50 Bestekâr Mevlevî Ayinleri, Hacı Arif Bey, Türk Müziği'nde Makamlar Usuller ve Seyir Örnekleri* adlı kitapları Ötüken Neşriyat tarafından yayımlandı. Bakırköy Müzik Akademi Çalışmaları Derneği kurucularından olan Fatih Salgar, 1998'de Cumhurbaşkanlığı Klasik Türk Müziği Korosu'nun şef yardımcılığına, Ağustos 2006'da ise şefliğine atandı. Aynı korodan 2019 yılında emekli oldu.

Kılmadı hiç kimse cismin lâ-yemût dünyâda asla
Ehl-i akl ammâ ki âsârıyla nâmın etti bâki

İsmail Hakkı Özkan

Hocam İsmail Hakkı Özkan'a

İÇİNDEKİLER

Sunuş / 23

Önsöz / 25

KLASİK FASILLAR

ACEM

Acem Peşrev	Tosun Ağa / 31
Sabâ ki dest ura ol zülfe müşk-i nâb kokar	Enfi Hasan Ağa / 33
Bir şeh ki tâc-dârân olmakda hâk-i râhı	Zekâi Dede / 34
Efendimsin cihânda itibârım varsa sendendir	Hacı Faik Bey / 35
Ruhlerin seyredelim berk-i gül-i ter yerine	Âmâ Kadri Efendi / 36
Acem Saz Semâî'si	Tosun Ağa / 37

ACEM-AŞİRÂN

Acem-Aşîrân Peşrev	Tanbûri Emin Ağa / 38
Meşamm-ı hâtıra bûy-i gül-i safâ bula gör	Dede Efendi / 40
Bin cefâ görsem ey sanem senden	Zekâi Dede / 42
Ey lebleri gonca yüzü gül serv-bülendim	Dede Efendi / 44
Ne hevâ-yı bağ-ı sâzed ne kenâr-ı keşt-i mârâ	Dede Efendi / 46
Acem-Aşîrân Saz Semâî'si	Tanbûri Emin Ağa / 48

ACEM-KÜRDÎ

Acem-Kürdî Peşrev	Muallim İsmail Hakkı Bey / 50
İntizâr-ı makdeminle rehğüzârın gözlerim	Muallim İsmail Hakkı Bey / 52
Firkat-i yâr beni yakdı demâdem âh-ü zâr oldum	Muallim İsmail Hakkı Bey / 53
Gönlüm yine ol şûh-i sitemkâre mi kaldı	Muallim İsmail Hakkı Bey / 54
Acem-Kürdî Saz Semâî'si	Muallim İsmail Hakkı Bey / 55

ARAZBÂR-BÜSELİK

Arazbâr-Büselik Peşrev	Seyyid Nuh / 56
Mevsim-i nevrüz erişdi geldi eyyâm-ı bahâr	Hacı Sadullah Ağa / 57
Nice bir şûh-i cihân aşk ile nâlân olayım	Hacı Sadullah Ağa / 63
Düşdüm düşeli aşk oduna rûz-i ezelden	Hacı Sadullah Ağa / 65
Al gönlümü âyine-i mânâdır bu	Hacı Sadullah Ağa / 67
Arazbâr-Büselik Saz Semâî'si	İsmet Ağa / 69

BASİT SÛZNÂK

Basit Sûznâk Peşrev	Neyzen Emin Efendi / 70
Rûz-ü şeb âh eylemekten çâk-i çâk oldum yeter	Küçük Mehmet Ağa / 72
Serde hevâ-yı kâkûl dilde hayâl-i cânân	Zekâi Dede / 74
Kapılır her gören ol şûh-i cihân âşûbî	Küçük Mehmet Ağa / 76
Ey dil heves-i vuslat-ı cânân sana düşmez	Küçük Mehmet Ağa / 77
Basit Sûznâk Saz Semâî'si	Tatyos Efendi / 79

BAYÂTÎ

Bayâtî Peşrev	Seyfeddin Osmanoglu / 80
Bir gonca femin yâresi vardır çiğirimde	Dede Efendi / 82
Ol gülün gülzâr-ı hüsnü bâd-ı mihnet bulmasın	Zekâi Dede / 84
Çıkmaz derûn-i dilden efendim muhabbetin	Tab'i Mustafa Efendi / 86
Gül yüzlülerin şevkine gel nûş edelim	Tab'i Mustafa Efendi / 88
Bayâtî Saz Semâî'si	Kanûnî Ömer Efendi / 89

BAYÂTÎ-ARABÂN

Bayâtî-Arabân Peşrev	Gâzi Giray Hân / 91
Pâdişâhım lûtfedip mesrûr-u şâd eyle beni	Hacı Sadullah Ağa / 93
Bülbül-i dil ey gül-i rânâ senindir sen benim	Hacı Sadullah Ağa / 95
Rakseyleyecek nâz ile ol âfet-i Mısırî	Hacı Sadullah Ağa / 97
Diller nice bir çâh-ı zenahdânına düşsün	Hacı Sadullah Ağa / 100
Bayâtî-Arabân Saz Semâî'si	Rauf Yekta Bey / 102

BESTE-ISFAHÂN

Beste-Isfahân Peşrev	Numan Ağa / 103
Dil ki şem-i ruh-i cânâne ola pervâne	Enfi Hasan Ağa / 105
O nühüfte gamzelerden bunu kim recâ ederdi	Ebûbekir Ağa / 107
Bir elif çekdi sîneme cânân bu gece	Ebûbekir Ağa / 108
Beste-Isfahân Saz Semâî'si	Yahya Çelebi / 109

BESTE-NİGÂR

Beste-Nigâr Peşrev	Numan Ağa / 110
Gamzen ki ola sâki-i çeşm-i siyeh-mest	Itrî / 112
Mübtelâ-yı aşk olup bir nev-civân sevsem gerek	Hamparsum / 114
Derviş recâ-yı pâdişâhî ne küned	Enfi Hasan Ağa / 115
Beste-Nigâr Saz Semâî'si	Numan Ağa / 117

BÛSELİK

Bûselik Peşrev	Nikolâki / 118
Kâr-ı sûr-i şâhî	Dede Efendi / 120
Olduk yine bu şevk ile mesrûr-ı meserret	Dede Efendi / 125
Her gördüğü perîye gönül müptelâ olur	Itrî / 127
Niyâz-ı nağme-i dil yâre bî-zebân okunur	Çömlekçi-zâde Recep Çelebi / 129
Dehr olmada bu sûr ile mâ'mûr-ı meserret	Dede Efendi / 130
Cefâsı âşika yârin vefâ değil de nedir	Dellâlzâde İsmail Efendi / 131
Bûselik Saz Semâî'si	Bilinmiyor / 133

BÜZÜRK

Büzürk Peşrev	III. Selim / 134
Hûbân seninle leyl-ü nehâr istinâs eder	Sadık Ağa / 136
Aşkınla havalandım bî-lâneliğim gel gör	III. Selim / 138
Hüsnüne ser-tâ-ser âlem gerçi âşıktır beyim	Sadık Ağa / 140
Tövbeler ettim ise cürm-ü hatâ bir iki üç	Sadık Ağa / 141
Büzürk Saz Semâî'si	Nâyî Osman Dede / 142

DİLKEŞ-HÂVERÂN

Dilkeş-Hâverân Peşrev	Tanbûrî Ahmet Bey / 143
Şükûfezâr-ı izârın gülün nazîresidir	Zekâi Dede / 145
Ben yine bir dilber-i rânâya oldum müptelâ	Zekâi Dede / 147
Nice doyunca görem sen gibi nazîk bedeni	Zekâi Dede / 148
Düşdükçe safâ eyleyelim sizde ve bizde	Zekâi Dede / 149
Dilkeş-Hâverân Saz Semâî'si	Arabzâde / 151

DİL-KEŞİDE

Dil-Keşide Peşrev	Nâyî Emin Efendi / 152
Cemâl-i dil-keşîni âfitâba benzettim	Ahmet Avni Konuk / 154
Dil zülfüne bend oldu ey gonca dehânım gel	Ahmet Avni Konuk / 156
Yine bir âh ederek gülşeni hâşâk etdim	Ahmet Avni Konuk / 157
Âh-ı seherim nâle-i bülbül gibi dil-sûz	Ahmet Avni Konuk / 158
Dil-Keşide Saz Semâî'si	Neyzen Raşit Efendi / 160

DÜĞÂH

Düğâh Peşrev	Yusuf Paşa / 161
Pek sevdim efendim seni gayetle beğendim	Hacı Faik Bey / 163
Gedâımız şâhâ baş eğmez dil-i âğâhımız vardır	İtrî / 167
Nedir ol cünbüş-i nâdîde o cân-sûz nigâh	Tab'i Mustafa Efendi / 169
Der Yemenî pîş-i menî pîş-i menî der Yemenî	Şeyh'ül-islâm Esad Efendi / 170
Düğâh Saz Semâî'si	Yusuf Paşa / 172

EVCÂRÂ

Evcârâ Peşrev	Dilhayat Kalfa / 173
Gelince hatt-ı muanber o meh-cemâlimize	Küçük Mehmet Ağa / 176
Kamet-i mevzûnu kim bir mısra-i bercestedir	Küçük Mehmet Ağa / 178
Kimin meftûnu oldun ey perî-rûyim nihân söyle	Küçük Mehmet Ağa / 180
Sâki çekemem vaz'ı dil-i zarîfâneyi boş ko	Küçük Mehmet Ağa / 181
Evcârâ Saz Semâî'si	Dilhayat Kalfa / 182

EVİÇ

Eviç Peşrev	Tanbûrî Küçük Osman Bey / 184
İmrûz hevâ-yı bağest	Şeyh Abdül Ali / 186
Şeydâ-ter eyledi beni hûy-gerde gerdenin	Ebûbekir Ağa / 192
Çok mu figanım ol gül-i zîbâ hırâm için	Dilhayat Kalfa / 194
Ey gül'izâr rengin hoş bûy-i dil-küşâ hem	Ebûbekir Ağa / 196

Mest etti beni dâire sâgar mı nedir bu Ebûbekir Ağa / 199
Eviç Saz Semâî'si Tanbûri Küçük Osman Bey / 200

EVİÇ-BÜSELİK

Eviç-Büselik Peşrev Numan Ağa / 201
Ağlar inler pâyine yüzler sürer gönlüm gözüm Dede Efendi / 204
Aybeder hâl-i dil-i âşüfte sâ mânım gören Dede Efendi / 206
Koy açlayım bilsin her râzımı cânânım Dede Efendi / 207
Sâkiyâ mest-i müdâm eylesen olmaz mı beni Dede Efendi / 209
Eviç-Büselik Saz Semâî'si Numan Ağa / 211

FERAH-FEZÂ

Ferah-Fezâ Peşrev Tanbûri Cemil Bey / 212
Kasr-ı cennet havz-ı kevser âb-ı hay Dede Efendi / 214
Ey kaşı kemân tîr-i müjen cânıma geçdi Dede Efendi / 221
Bir dilber-i nâdîde bir kamet-i müstesnâ Dede Efendi / 223
Bu gece ben yine bülbülleri hâmûş etdim Dede Efendi / 225
Ferah-Fezâ Saz Semâî'si Tanbûri Osman Bey / 227

FERAHNÂK

Ferahnâk Peşrev Zeki Mehmet Ağa / 229
Resm-i sîr oldu müheyyâ şâd-ü handân vaktidir Dellâlzâde İsmail Efendi / 232
Meyleder bu hüsn ile kim görse ey gül-fem seni Şakir Ağa / 235
Figân eder yine bülbül bahâr görmüşdür Dede Efendi / 237
Söyletme beni cânım efendim kederim var Zekâi Dede / 239
Dil-i bî-çareyi mecrûh eden tiğ-i nigâhındır Dede Efendi / 240
Bir dilbere dil düşdü ki mahbûb-ı dilimdir Şakir Ağa / 243
Sensiz cihânda âşika işret revâ mıdır Zekâi Dede / 245
Ferahnâk Saz Semâî'si Kemânî Ali Ağa / 247

GERDÂNİYE

Gerdâniye Peşrev Suphi Ezgi / 249
Bakılır mı o şeh-i kişver-i hüsn âbâde Ebûbekir Ağa / 251
Beni sermest eden çeşmin ile ebrûlerin cânâ Hacı Faik Bey / 253
Muntazam kameti bî misl-i bedel Ebûbekir Ağa / 254
Gerdâniye Saz Semâî'si Suphi Ezgi / 256

GÜL'İZÂR

Gül'izâr Peşrev Tanbûri İsak / 258
Beste-i zencîr-i zülfündür gönül ey dil-rübâ Tanbûri İsak / 260
Bir hoş-hurâm tâze civân aldı gönlümüz Tanbûri İsak / 262
Bileydi derd-i derûnum o fitne-cû dilber Tanbûri İsak / 263
Gül'izâr Saz Semâî'si Tanbûri İsak / 265

HİCÂZ

Hicâz Peşrev	Veli Dede / 267
Ey ki dostân âşıkam âşık-ı zârem çi künem	Damat İbrahim Paşa / 269
Düşmesin miskin gönüller zülf-i anber bülere	Zaharya / 274
Olmada diller rübûde gamze-i câdusuna	Abdül Halim Ağa / 276
Ey çeşm-i âhû hicr ile tenhâlara saldın beni	Dede Efendi / 277
Güller kızırır şerm ile ol gonca gülünce	İbrahim Ağa / 278
Kul oldum bir cefâkâre cihân bağında gül-femdir	İbrahim Ağa / 280
Âşıklarının hâline ey mâh acımazsın	Hacı Faik Bey / 282
Terk eyledi gerçi beni ol mâh-cemâlim	Zaharya / 283
Yine neş'e-i muhabbet dil-ü cânım etti şeydâ	Dede Efendi / 285
Hicâz Saz Semâî'si	Veli Dede / 287

HİCÂZ-BÜSELİK

Hicâz-Büselik Peşrev	İsmail Ağa / 288
Bülbül gibi feryâd ü figanım seheridir	Dede Efendi / 290
Cânâ beni aşkınla ferzâne eden sensin	Dede Efendi / 292
Bir âfetin aşkıyla gönül eyledi ülfet	Dede Efendi / 293
Açıl açıl gel efendim cihân bahar olsun	Dede Efendi / 295
Hicâz-Büselik Saz Semâî'si	İsmail Ağa / 296

HİCAZKÂR

Hicazkâr Peşrev	Tanbûrî Cemil Bey / 297
Hicr-i lebinde yârin bir dil ki oldu nâhoş	Zekâi Dede / 299
Gülşende hezâr nağme-i demsâz ile mahzûz	Zekâi Dede / 301
Bülbül gibi pür oldu cihân nağmelerimden	Zekâi Dede / 303
Hicazkâr Saz Semâî'si	Tanbûrî Cemil Bey / 304

HİSÂR

Hisâr Peşrev	Refik Fersan / 306
Câm-ı lâlindir senin âyine-rûy-i enverin	Itrî / 308
Dil-i pür ıztırâbım mevce-i seylâbdır sensiz	Itrî / 309
Hava güzel yine gülşende gösteriş günüdür	Dede Efendi / 310
Hisâr Saz Semâî'si	Kemânî Ali Ağa / 312

HİSÂR-BÜSELİK

Hisâr-Büselik Peşrev	Zeki Mehmet Ağa / 313
Rûy-i tucâm-i tarâb gülgün bâd	Dede Efendi / 315
Her sözün uşşâka ihsân her kelâmın lûf-i tâm	Dede Efendi / 318
Yâr olmayacak câm-ı safâyı çekemez dil	Zekâi Dede / 320
Ey hümâ-yı pâdişâhî ber-ser-i bâlâ-yı tü	Dede Efendi / 322
Yâr alıp destine peymâne gelir mi bilmem	Zekâi Dede / 323
Gönlüm heves-i zülf-i siyehkâre düşürdüm	Zekâi Dede / 324
Yine bezm-i ıyş-ı vuslat dil-i bî-karâre düşdü	Dede Efendi / 326
Hisâr-Büselik Saz Semâî'si	Tanbûrî Osman Bey / 327

HÜSEYNÎ

Hüseynî Peşrev	Andon / 328
Şâhâ zi lûtf eğer nazar-i sûy-i mâ küni	Abdülkadir Meraği / 330
Cemâlin âteş-i câm ile bir şeb-i şebistândır	Zaharya / 333
Cânım yerine geldi ki cânânımı gördüm	Ebübekir Ağa / 335
Tal'atın devr-i kamerde	Zaharya / 338
Ben gibi sana âşık-ı üftâde bulunmaz	Tab'i Mustafa Efendi / 340
Gönüller uğrusu bir yâr-i bî-amanım var	Kara İsmail Ağa / 342
Hüseynî Saz Semâî'si	Tatyos Efendi / 343

HÜSEYNÎ-AŞİRÂN

Hüseynî -Aşîrân Peşrev	Numan Ağa / 346
Baktıkça hüsün-ü ânına hayrân olur âşıkların	Zekâi Dede / 347
Bî-hûş olurum nâz ile reftârı görünce	Zekâi Dede / 348
Reng-i âli ruhundan almış gül	Zekâi Dede / 351
Şarâb iç kızarsın ruhun gülleri	Zekâi Dede / 352
Hüseynî -Aşîrân Saz Semâî'si	Neyzen Salih Efendi / 353

HÜZZÂM

Hüzzâm Peşrev	Seyfeddin Osmanoğlu / 354
Gören fütâde olur hüsn-i bî-bahânesine	Dede Efendi / 356
Aldım hayâl-i perçemin ey mâh dideme	Kömürcüzâde Mehmet Efendi / 358
Kurbân olayım gamzene bir kez nazâr eyle	Hacı Faik Bey / 360
Reh-i aşkında edip kadimdi kütâh gönül	Dede Efendi / 361
Dil verdiğin ol çeşm-i siyâh meste işittim	Zekâi Dede / 364
Hüzzâm Saz Semâî'si	Yusuf Paşa / 366

İRÂK

İrâk Peşrev	Zeki Mehmet Ağa / 367
Bir âh ile ol gonca feme hâlin âyân et	Dede Efendi / 370
Her zaman piş-i nigâhımda hüveydâsın sen	Dede Efendi / 372
Nice bir ağlayayım derd ile hergâh meded	Dede Efendi / 374
Hasretle tamam nâle döndüm sensiz	Dede Efendi / 375
İrâk Saz Semâî'si	Derviş Mehmet / 376

ISFAHÂN

İsfahân Peşrev	Tanbûrî Cemil Bey / 377
Gel ey nesîmi sabâ hatt-ı yârdan ne haber	İtrî / 378
Yârâb kime feryâd edeyim yârin elinden	İtrî / 380
O güzel gözlerine hayrân olayım	Dellâlzâde İsmail Efendi / 381
İsfahân Saz Semâî'si	Tanbûrî Cemil Bey / 382

KARCIĞAR

Karcığâr Peşrev	Tatyos Efendi / 383
Yıkıldı aşk ile âbâd gördüğün gönlüm	Dellâlzâde İsmail Efendi / 386
Ne dâne vü ne dâm ü ne sayyâd gerektir	Dellâlzâde İsmail Efendi / 388

Nihânî ol büt-i şîrîn sühânle söyleşiriz Dellâlzâde İsmail Efendi / 390

Karcığâr Saz Semâî'si Tatyos Efendi / 392

MÂHÛR

Mâhûr Peşrev Gazî Giray Hân / 393

Gül bî rûh-i yâr hoş nebâşed Abdülkadir Merağî / 395

Tâ-be key sînemde câ etmek cefâ vü kîneye Dilhayat Kalfa / 398

Bir âfet-i meh-peyker ile nüktelerim var Ebûbekir Ağa / 400

Ey gonca dehen hâr-ı elem cânıma geçdi Dede Efendi / 402

Sarsam miyânın ey gül-i ter yâsemen gibi Ebûbekir Ağa / 404

Beni çün kendine serv-i revân bende bile Ebûbekir Ağa / 406

Yine zevrak-ı derûnum kırılıp kenâre düştü Dede Efendi / 408

Mâhûr Saz Semâî'si Gazî Giray Hân / 410

MÂHÛR-BÛSELİK

Mâhûr-Bûselik Peşrev Tanbûrî Osman Bey / 412

Âyâ ne edem ol şeh-i hûbâna hediye Dellâlzâde İsmail Efendi / 414

Kimseyi dil-teng âzâr etme sultânlık budur Dellâlzâde İsmail Efendi / 416

Mânend-i âh kimse bana hem-nefes değil Dellâlzâde İsmail Efendi / 418

Tahtgâh eyleyeli gülşeni sultân-ı nesîm Dellâlzâde İsmail Efendi / 420

Mâhûr-Bûselik Saz Semâî'si Todoraki / 421

MUHAYYER

Muhayyer Peşrev Tanbûrî Cemil Bey / 422

Gönül düşüp ham-ı gîsû-yi yâre kalmışdır Yahya Nazîm Çelebi / 424

Hâl-i siyehi gerden-i nâzik terindedir Hacı Sadullah Ağa / 426

Bir elif çekdi yine sîneme cânân bu gece Hacı Sadullah Ağa / 428

Muhayyer Saz Semâî'si Tanbûrî Cemil Bey / 430

MUHAYYER-BÛSELİK

Muhayyer-Bûselik Peşrev Neyzen Raşit Efendi / 431

Çekme zahm-ı dil için merheme zahmet cânâ Dellâlzâde İsmail Efendi / 433

Kamet-i yâre nazâr kıl nahl-i mevzûn böyledir Dellâlzâde İsmail Efendi / 435

Kul olurдум halk-ı âlem olmasa kulun eğer Dellâlzâde İsmail Efendi / 436

Cevher gibi rîzân olayım böyle gerekdir Dellâlzâde İsmail Efendi / 437

Muhayyer -Bûselik Saz Semâî'si Neyzen Raşit Efendi / 439

MUHAYYER-KÛRDÎ

Muhayyer-Kürdî Peşrev Asdik Ağa / 440

Arz-ı niyâzımız gerçi sana cemîledir Zekâi Dede / 441

Vâd eyleyecek vashını dünyâ benim oldu Zekâi Dede / 443

Dilsûz eden ol âfeti tab-ı nazarımdır Zekâi Dede / 445

Âğuşa çekerdim seni pirâhenin olsam Zekâi Dede / 446

Muhayyer -Kürdî Saz Semâî'si Kanûnî Mehmet Bey / 447

MUHAYYER -SÜNBÜLE

Muhayyer-Sünbüle Peşrev	Muallim İsmail Hakkı Bey / 448
Câm-ı emelim bâde-i lâlinle dolunca	Küçük Mehmet Ağa / 450
Dem o demlerdi ki edip hemdem-i ülfet beni	III. Selim / 452
Şâhım hemîşe lûtfun umar bu fütâdecik	Sadullah Ağa / 453
Muhayyer-Sünbüle Saz Semâî'si	Kanûnî Raif Bey / 454

MÜSTEÂR

Müsteâr Peşrev	Nikolâki / 455
Gönül ey mâh-rû aşkınla ârâm etmeden kaldı	Abdül Halim Ağa / 456
O nev-reside nihâlim ne serv-i kamet olur	Ebûbekir Ağa / 458
Sana dil mâh-i tâbânım yakışdı	Dellâlzâde İsmail Efendi / 460
Müsteâr Saz Semâî'si	Tanbûrî Emin Ağa / 462

NEVÂ

Nevâ Peşrev	Kantemiroğlu / 463
Gülbün-i ıyş mîdemed sâki-i gül'izâr kû	İtrî / 465
Zeyneden bağ-ı cihânı gül müdür bülbül müdür	Dede Efendi / 471
Sevdi bu gönül seni yaman eylemedi	Âmâ Kadri Efendi / 473
Ey gonca dehen âh-ı seherden hazer eyle	Dede Efendi / 475
Nevâ Saz Semâî'si	Ziya Paşa / 477

NEV-ESER

Nev-Eser Peşrev	Yusuf Paşa / 479
Nasıl edâ bilir ol dilber-i fedâyı görün	Dede Efendi / 480
O nihâl-i nâzın âyâ saran âşinâsı var mı	Kömürcüzâde Hâfız Mehmet Efendi / 482
Meclisde bu revnak bu şetâret sana mahsûs	Kömürcüzâde Hafız Mehmet Efendi / 484
Diyemem sîne-i berrâkı semenden gibidir	Dede Efendi / 486
Nev-Eser Saz Semâî'si	Yusuf Paşa / 488

NİHÂVEND

Nihâvend Peşrev	Refik Fersan / 489
Ey çerh-i sitemger dil-i nâlâna dokunma	Hacı Faik Bey / 491
Zülfün görenlerin hep bahtı siyâh olurmuş	Ali Rıfat Çağatay / 494
Seni hükm-i ezel âşûb-i devrân etmek istermiş	Muallim İsmail Hakkı Bey / 496
Feryâd ile yâd eyler iken ben seni her-bâr	Muallim İsmail Hakkı Bey / 498
Nihâvend Saz Semâî'si	Yusuf Paşa / 499

NİHÂVEND-İ KEBİR

Nihâvend-i Kebir Peşrev	Seyyîd Ahmet Ağa / 501
Güzeşte arzû ez had be pâ-yi bûs-i tü mârâ	Abdülkadir Merâğî / 504
Bağda meyler içilip nâleler eyler neyler	Şeydâ Hâfız Efendi / 507
Dil-i âşüftemiz şimdi yine bir nev-civân ister	Şeydâ Hâfız Efendi / 508
Rencide sakın olma nigâh eylediğimden	Dede Efendi / 509
Nihâvend-i Kebir Saz Semâî'si	Seyyîd Ahmet Ağa / 511

NİKRİZ

Nikrîz Peşrev	Kemal Batanay / 512
Câmî kullâb-ı ser-i zülfün çeker senden yana	İtrî / 514
Erbâb-ı sûz eylese de hande bir zamân	Hâfız Rifat Molla / 516
Merâmım sanma bilmez bilir ol mâhim neden sonra	Hâfız Osman Ağa / 517
Meclis-i meyde sâkiyâ bana ne gül ne lâle ver	Kassam-zâde / 518
Nikrîz Saz Semâî'si	Refik Fersan / 520

NİŞÂBÛR

Nişâbûr Peşrev	Cüneyt Kosal / 522
Kan ağlamaz mı dîdesi şûrîde bülbülün	Tanbûrî Ali Efendi / 524
Renc-i hâtır vermesin feryâd ü efganlar sana	Tanbûrî Ali Efendi / 526
Ben değil meftûn-ı hüsnün mübtelâ âlem sana	Tanbûrî Ali Efendi / 528
Yanar derd ile gönlüm ki yanar âh edemez	Tanbûrî Ali Efendi / 530
Nişâbûr Saz Semâî'si	İsmail Hakkı Özkan / 532

NİŞÂBUREK

Nişâbûrek Peşrev	Tanbûrî Osman Bey / 533
Küşâde sînesi bilmem ki bir sehâsı mı var	Enfi Hasan Ağa / 535
Bir kerre yüzün görmeyi dünyâya deđişmem	Muallim İsmail Hakkı Bey / 537
Câme-i sürh ile sanma lâl-gûn olmuş gelir	Enfi Hasan Ağa / 538
Gel ey sabâ o gül-i hoş nümâyı söyleşelim	Kassam-zâde / 539
Nişâbûrek Saz Semâî'si	Seyyid Ahmed Ağa / 540

NÜHÛFT

Nühüft Peşrev	Tanbûrî Osman Bey / 542
O şûh olursa bana mihribân murâdımca	Ebûbekir Ağa / 545
Tâ kim hattın ey meh-cebînim yüze çıkdı	Seyyid Nuh / 547
Mecbûr-ı aşkı olduğumu her gören bilir	İtrî / 549
Şitâb-ı bâd-ı sabâ sû-be-sû çemen-be-çemen	Ebûbekir Ağa / 550
Nühüft Saz Semâî's	Neyzen Salim Bey / 552

PENÇGÂH

Pençgâh Peşrev	Dede Salih Efendi / 554
Pây-i yâre düşmeye ağıyardan nevbet mi var	İtrî / 556
Hem sohbet-i dildâr ile mesrûr idik evvel	İtrî / 558
Bi-tü nefes-i hoş nezedem hoş nenişestem	Abdülkadir Merâğî / 560
Müştâk-ı leb-end şeker fûrûzân	Bilinmiyor / 562
Pençgâh Saz Semâî'si	Kantemiroğlu / 564

PESENDİDE

Pesendide peşrev	III. Selim / 566
Her nem dem sâki elinde sâgar-ı işret gelir	III. Selim / 568
Ne zaman ol gözü mestâne gelir hâtırına	Küçük Mehmet Ağa / 570
Ziver-i sine edip rûh-i revânım diyerek	III. Selim / 572
Ey âfet-i cân-ı âşık âzâr	Dede Efendi / 574
Pesendide Saz Semâî'si	III. Selim / 575

RAHAT'ÜL-ERVÂH

Rahat'ül-Ervâh Peşrev	Sadeddin Heper / 576
Nûr-i hüsnün sevdiğim her bir hayâle can verir	Ahmet Avni Konuk / 577
Fikrimde hayâlin güzelim işve-nümâdır	Ahmet Avni Konuk / 579
Ey nûr-i dîde nâzını ancak çeken bilir	Ahmet Avni Konuk / 581
Gül mevsimi geldi yine bülbüllere müjde	Ahmet Avni Konuk / 582
Rahat'ül-Ervâh Saz Semâî'si	Neyzen Emin Efendi / 584

RAST

Rast Peşrev	Benli Hasan Ağa / 585
Rast getirip fend ile seyretti hümâyı	Dede Efendi / 587
Gözümde dâim hayâl-i cânâ	Dede Efendi / 594
Ah ki küned kavmi beyakin	Abdülkadir Merâgî / 596
Seyreyle o billûr beden tâze Frengi	Tab'î Mustafa Efendi / 598
Çekmiş yüzüne nikab-ı işve	Recep Çelebi / 600
Gelse o şû meclise nâz-ü tegafül eylese	Hâfız Post / 601
Küyinde fıganımla acep gulgule yok mu	Mandoli Artin / 603
Rast Saz Semâî'si	Benli Hasan Ağa / 604

REHÂVÎ

Rehâvî Peşrev	Tanbûrî İsak / 606
Âfet-i sad dûdmânî âteş-i sâd harmanî	Gulâm Şadî / 608
Yine ey rûh-i musavver kafes-i tende misin	Itrî / 611
Âmâde olur zevk-u Cem'e zümre-i rindân	Nâ'li-zâde Ali Dede / 613
Biz âlûde-i sâgar-ı bâdeyiz	Hâfız Post / 614
Rehâvî Saz Semâî'si	Bilinmiyor / 615

SABÂ

Sabâ Peşrev	Tanbûrî Osman Bey / 616
Dağıtma ey sabâ giysü-yi yârı	Zekâi Dede / 618
Gülsitân-ı nakş-ı hüsnünden bahâristân yazar	Zaharya / 624
O şûhun ey gönül düşnâm-ı lâlî telh-bâr olmaz	Tahir Efendi / 626
Kalmaz karârım ol büt-i mekkârı görmesem	Zekâi Dede / 628
Bezm-i gamını sahn-ı gülistâna değişmem	Neyzen Rıza Bey / 629
Sabâ Saz Semâî'si	Aziz Dede / 630

SABÂ -BÜSELİK

Sabâ-Büselik Peşrev	Neyzen Yusuf Paşa / 631
Yâr ile âteş mekân olsam da gülşendir bana	Dede Efendi / 633
O nahl-i bağ-ı letâfet aman aman geliyor	Dede Efendi / 635
Reng-i rûh-i gülzârı tebâh eyledi bülbül	Dede Efendi / 637
Göz gördü gönül sevdi seni ey yüzü mâhım	Dede Efendi / 639
Sabâ-Büselik Saz Semâî'si	Neyzen Yusuf Paşa / 641

SÂZKÂR

Sâzkâr Peşrev	Kantemiroğlu / 642
Hemîşe dilde sühân elde sâzkârımdır	Tab'î Mustafa Efendi / 644
Bir dil olacak ol şeh-i hüsnün divânesi	İlya / 646
Nice bir bülbül-i nâlân gibi feryâd edeyim	İlya / 648
Biyâ ki kad-di -tü der bağ-ı cân nihâl-i menest	İlya / 650
Sâzkâr Saz Semâî'si	Emin Ağa / 652

SEGÂH

Segâh Peşrev	Yusuf Paşa / 653
Ey şehinşâh-ı Horasan yâ imam ibnü'l hümâm	Abdülkadir Merâğî / 655
Çeşm-i mey-gûnun ki bezm-i meyde cânân döndürür	Zaharya / 664
Bezm-i meyde mutriba bir nağme-i dil-cû kopar	Enfî Hasan Ağa / 666
Der mevc-i perîşânî mâ fâsıla-i nist	İtrî / 668
Tûtî-i mucize gûyem ne desem lâf değil	İtrî / 671
Etti o güzel ahde vefâ müjdeler olsun	Ebûbekir Ağa / 672
Segâh Saz Semâî'si	Nâyî Osman Dede / 673

SİPİHR

Sipîhr Peşrev	Zeki Arif Ataergin / 674
Merdüm-i dideme bilmem ne füsûn etti felek	Tanbûrî Ali Efendi / 676
Çıkma da âhım sipihre yine ol şeh nâz eder	Zekâî Dede / 677
Açıl ey gonca leb nûr eylesin bezm-i tekellümler	Tanbûrî Ali Efendi / 678
Hâlât-ı dili benzetemem hâlet-i sihre	Zekâî Dede / 680
Sipîhr Saz Semâî'si	Zeki Arif Ataergin / 682

SULTÂNÎ-İRÂK

Sultânî-İrâk Peşrev	Ali Dede / 684
Bu hüsn-i behçet ile sana nâz lâzımdır	Abdülhalim Ağa / 686
Cüdâyım gülşen-i kûyinden ol gül kande ben kande	Küçük Mehmet Ağa / 688
Gerdâne nakş-ı bûse-i gülgûn yapışdırır	Abdülhalim Ağa / 690
Görse edemez dil seni ârâma tehammül	Küçük Mehmet Ağa / 691
Sultânî-İrâk Saz Semâî'si	Bilinmiyor / 693

SULTÂNÎ-YEGÂH

Sultânî-Yegâh Peşrev	Kanûnî Hacı Arif Bey / 695
Misâlini ne zemîn-ü zamân görmüşdür	Dede Efendi / 697
Cân ü dilimiz lûtf-ı keremkâr ile mâ'mûr	Dede Efendi / 699
Nihân etdim seni sînemde ey meh-pâre cânımsın	Dede Efendi / 700
Şâdeyledi cân-ü dilimi rûh-i revânım	Dede Efendi / 701
Sultânî-Yegâh Saz Semâî'si	Kanûnî Hacı Arif Bey / 702

SÛZ-İ DİL

Sûz-i Dil Peşrev	Tanbûrî Ali Efendi / 703
Hırâmân ol çemenlerde gel ey serv-i revânım gel	Abdülhalim Ağa / 705
Yıkıldı darb-ı sitemden harâb olan gönlüm	Tanbûrî Ali Efendi / 707

Bilmedik yâri ki bizden bu kadar gafil imiş	Tanbûrî Ali Efendi / 709
Beni ey gonca fem bülbül sıfat nâlân eden sensin	Sadullah Ağa / 710
Kani yâd-ı lebinle hûn-i dil nûş ettiğim demler	Tanbûrî Ali Efendi / 711
Ne ol perî gibi bir dil-rübâ görülmüştür	Abdülhalim Ağa / 713
Ceyhûn arayan dîde-i giryânımı görşün	Tanbûrî Ali Efendi / 715
Sûz-i Dil Saz Semâî'si	Tanbûrî Ali Efendi / 717

SÛZ-İ DİLÂRÂ

Sûz-i Dilârâ Peşrev	III. Selim / 719
Kemân-ı aşkını çekmek o şûhun hayli müşkilmiş	III. Selim / 721
Çîn-i giysûsuna zencir-i teselsül dediler	III. Selim / 723
A gönül cur'a mıyız kar-ı penâh eyleyelim	III. Selim / 725
Âb ü tâb ile bu şeb hâneme cânân geliyor	III. Selim / 727
Sûz-i Dilârâ Saz Semâî'si	III. Selim / 729

SÛZNÂK

Sûznâk Peşrev	Leon Hancıyan / 730
Sînede bir lâhza ârâm eyle gel cânım gibi	Dellâlzâde İsmail Efendi / 731
Müştâk-ı cemâlin gece gündüz dil-i şeydâ	Dede Efendi / 733
Nesin sen a güzel nesin	Dede Efendi / 735
Cânâ firâk-ı aşkın ile sûzinâkinem	Dede Efendi / 737
Sûznâk Saz Semâî'si	Nikolâki / 739

ŞEDD-İ ARABÂN

Şedd-i Arabân Peşrev	Tanbûrî Cemil Bey / 740
Ne dem ki sînesi ol gül-ruhun küşâde olur	Hacı Sadullah Ağa / 742
Ey safâ-yı ârızından çeşme-i hûrşid-i âb	Tanbûrî İsak / 744
Nedir murâd-ı dil-i kûy-i yâri biz biliriz	Hacı Sadullah Ağa / 746
Pîr olmada gerçi gönül amma civân ister	Tanbûrî İsak / 747
Şedd-i Arabân Saz Semâî'si	Tanbûrî Cemil Bey / 750

ŞEHNÂZ

Şehnâz Peşrev	Kemânî Ali Ağa / 752
Bezm-i meyde sâkiyâ devreylesin mül gül gibi	Seyyîd Nuh / 754
Ne dehendir bu ne kâküldür bu	Dede Efendi / 756
Dîdem yüzüne nâzır nâzır yüzüne dîdem	Yahya Nazım / 757
Dem-i visâl o şûha itâb neylersin	Kara İsmail Ağa / 758
Sevdi bu gönül seni yaman eylemedi	Dede Efendi / 760
Şehnâz Saz Semâî'si	Nikolâki / 762

ŞEHNÂZ-BÛSELİK

Şehnâz-Bûselik Peşrev	Kemânî Ali Ağa / 763
Bir devlet için çerha temennâdan usandık	Nâlizâde Ali Dede / 765
Feryâd kim feryâdımı gûş etmez ol sîmin beden	Zekâi Dede / 767
Nâz etse nola cihâne ol gül	Zekâi Dede / 769
Kul odum bir cefâkâre cihân bağında gül-femdir	Zekâi Dede / 771
Şehnâz-Bûselik Saz Semâî'si	Muallim İsmail Hakkı Bey / 772

ŞEVK-EFZÂ

Şevk-efzâ Peşrev	Numan Ağa / 773
Ermesin el o şehîn şevket-i vâlâlarına	Dede Efendi / 775
Hüsn-ü zâtın gibi bir dilber-i sîmin beden	Kömürcüzâde Mehmet Efendi / 777
Dil-besteye lûtf-u keremin mâ-hazar eyle	Kömürcüzâde Mehmet Efendi / 779
Ser-i zülf-i anberînin yüzüne nikab edersin	Dede Efendi / 781
Şevk-efzâ Saz Semâî'si	Nâyî Said Dede / 783

ŞEVK-U TARÂB

Şevk-u Tarâb Peşrev	Dede Efendi / 785
Der siphir-i sine em dağ-ı muhabbet kevkebest	III. Selim / 787
Perçem-i gül pûşunun yâdıyla feryâd eyledim	III. Selim / 794
Alsam âğuşuma bir şeb o mehi hâle gibi	Küçük Mehmet Ağa / 796
Lâl-i cân bahşım sun bezimde ey şüh emelim	III. Selim / 798
Gönlüm yine bir gonca-i nâzik tene düştü	III. Selim / 799
Şevk-u Tarâb Saz Semâî'si	Nâyî Raşid Efendi / 801

ŞİVENÜMÂ

Şivenümâ Peşrev	Neyzen Emin Ağa / 802
Bir görüşte düştü gönlüm sen gibi meh-pâreye	Abdülhalim Ağa / 803
Âyâ ne ola ol hilâl ebrû	Abdülhalim Ağa / 804
Bir dil ki senin kâkülüne beste değildir	Abdülhalim Ağa / 805
Şivenümâ Saz Semâî'si	Neyzen Emin Ağa / 806

TÂHİR

Tâhir Peşrev	Tanbûrî İsak / 807
Meyletti gönül bir meh-i hurşid-i tarâze	Seyyîd Nuh / 809
Bâğbân sünbül okur biz dahî gîsû diyelim	Küçük Müezzîn / 810
Aldın dilimi zülfün için şâne mi sandın	Küçük Müezzîn / 811
Ne hevâ-yı bağ-ı rusâr men esîr-i zülf-i yârem	Seyyîd Nuh / 812
Tâhir Saz Semâî'si	Refik Fersan / 814

TÂHİR-BÜSELİK

Tâhir-Büselik Peşrev	Kemânî Rıza Efendi / 815
Başıma döndükçe bezm-i meyde mînâlar benim	Küçük Mehmet Ağa / 817
Dest-i sâkiden çekip câm-ı neşâtı Cem gibi	Küçük Mehmet Ağa / 819
Söylen ol yâre benim çeşmim pür-âb etmesin	Dede Efendi / 821
O gül endâm bir al şâle bürünsün yürüsün	Hacı Sadullah Ağa / 823
Tâhir-Büselik Saz Semâî'si	Kemânî Rıza Efendi / 825

UŞŞÂK

Uşşâk Peşrev	Nâyî Salih Dede / 827
Ez şevk-i lika aşk-ı cemâlest ü didim	Abdülkadir Merâğî / 829
Dil nâle eder bülbül-i şeydâ revîşinde	Dede Efendi / 833
Pâdişâh-ı işvesin iklim-i hüsn ü ân senin	Tahir Ağa / 835
Gâhî ki eder turası dâmânını çide	Kara İsmail Ağa / 837
Uşşâk Saz Semâî'si	Nâyî Salih Dede / 839

VECH-İ ARAZBÂR

Vech-i Arazbâr Peşrev	Tanbûrî İsak / 840
Yakma cânım nâle-i bi-ihitiyârımdan sakın	Seyyîd Ahmet Ağa / 842
Ne bulur ehl-i safâ bende vefâdan gayrı	Seyyîd Ahmet Ağa / 844
Kıldı zülfün tek perîşân hâlimi hâlin senin	Seyyîd Ahmet Ağa / 846
Yandırdı beni şevk-i cemâlin ey mâh	Seyyîd Ahmet Ağa / 847
Vech-i Arazbâr Saz Semâî'si	Tanbûrî İsak / 849

YEGÂH

Yegâh Peşrev	Tanbûrî Osman Bey / 850
Gönül ki aşk ile pür sînede hazîne bulur	Dellâlzâde İsmail Efendi / 852
Bir haber gelmedi ârâm-ı dil ü cânımdan	Dellâlzâde İsmail Efendi / 854
Pîyâle elde ne dem bezmime habîp gelir	Dellâlzâde İsmail Efendi / 856
Bülbülem bir güle kim şevkîmi efzûn eyler	Dellâlzâde İsmail Efendi / 858
Yegâh Saz Semâî'si	Aziz Dede / 860

ZÂVİL

Zâvil Peşrev	Zeki Mehmet Ağa / 861
Bezm-i âlemde meserret bana cânân iledir	III. Selim / 864
Yakdı cânı bezm-i aşkın âteşin peymânesi	Hacı Faik Bey / 866
Bulunmaz nev-civânsın hemdem-i ağıârsın hayfâ	Küçük Mehmet Ağa / 868
Olmuş nişân tîr-i muhabbet civân iken	III. Selim / 869
Zâvil Saz Semâî'si	Keçi Arif Ağa / 872

BESTEKÂRLAR/ 875

MAKAMLAR / 891

S U N U Ş

Hiç şüphe yok ki klasik musikimiz, medeniyetimizin önemli sanat dallarından biri, belki de en önde gelenidir. “Makam ve usul” temeline dayalı musikimizin, “üslup, tavır ve aralık” gibi hayati sayabileceğimiz bu üç özelliğini kâğıt üzerine aksettirmenin zorlukları bilinmektedir. Bu nedenle de musikimiz çok eskiden beri çeşitli nota yazımına sahip olmasına rağmen “meşk” sistemini en sağlıklı yol olarak benimsemiş ve uzun yıllar devamlılığını bu yol ile sağlamıştır. Dolayısıyla meşk için sağlam bir kaynak olarak bilinen (Fem-i Muhsin) bir üstattan eserleri geçmiş olmak, önemli bir ayrıcalık kabul edilmiştir.

Günümüzün teknolojisi, sahip olduğumuz ses kayıtlarıyla bize bu imkânı sunmaktadır. Bu yoldan hareketle kitabın hacmini de düşünerek 74 makamdan peşrev, kâr, kârçe, beste, ağır semai, yürük semai ve saz semai’si gibi yüksek san’at değerine sahip klasik formdaki eserleri yetkin kurum ve solistlerden dinleyerek notaya alıp yazmamın, klasik müziğimize önemli bir katkı sağlayacağını düşünerek çalışmaya koyuldum. (Günümüzde bile sağlıklı bir notaya ulaşmanın zorluğu da malumdur.)

Eserlerin büyük bir bölümünü kurucumuz Nevzat Atlığ ve 13 yıl kadar halefi olarak şefliğini yaptığım Cumhurbaşkanlığı Klasik Türk Müziği Korosu ile vermiş olduğumuz konser kayıtları ve sahip olduğum geniş ses arşivi oluşturdu. Yine Münir Nureddin Selçuk, Kâni Karaca, Alâeddin Yavaşca, Bekir Sıtkı Sezgin, Meral Uğurlu, Münip Utandı ve diğer değerli solistlerimizin ve toplulukların icra ettikleri nadide makamlardaki eserler, bu çalışmaya temel teşkil etti.

Klasik müziğimiz ile ilgili görüşlerini yazma dileğimi yerine getiren, sahip olduğu kültür birikimi ile bir hazine olarak gördüğüm sevgili Şule Gürbüz’e özel olarak teşekkür etmek isterim. Sanatçı kimliği ve görüşleri ile bu çalışmaya değer kattı.

Bir hayli emek gerektiren bu çalışmamda bana çeşitli aşamalarda yardımcı olan meslektaşlarım kardeşim Faruk Salgar’a ve Tanburi Birol Yayla’ya teşekkür ederim. Yine yazmış olduğum notaları basıma hazırlayan Mert Erağan’a, Nurhan Alpay’ın şahsında Türk kültürüne büyük hizmetleri olan Ötügen Neşriyat’ın emektarlarına da teşekkürlerimi sunarım.

M. Fatih Salgar

ÖN SÖZ

Dünya günlük dertlerin birikmesinden büyük dertler mi biriktirir yoksa günlükler günü gelince ve geçince çöp olur -denemese de zayı olur- da büyüğe ancak mı sıra gelir? Malum, düşünülenin, söylenenin hem de durmaksızın söylenenin aksine dünyada bir tek ehem ve mühime sıra gelmez. Ama söz gelir, değer, çarpar, ah eder... Bir devir azmanının en ehemmiyetsizi, bu ehemî hiç zahmet çekmeksizin kaldırır atar. O, incittiği nazeninini belini büken, kör eden başkasıymış gibi anmaya devam eder.

Türk müziğinin de önemi, değeri, bizim için ne ifade ettiği bu sözü edilenler hayatta iken, dolayısıyla ölü olmayıp anılma programlarına, müstakil yâd edişlere ihtiyaç yokken akla gelir şeyler değildi. Benli Hasan Ağa'ya, Tanbûrî İsak'a, Dellalzâde'ye, daha ileri dönemden Asdik Ağa'ya "bu müziğin manası, ederi nedir, olmasa ne olur, başka bir kılığa girse onu yeni kılığında değil de değişmiş bir cinsiyette mi bulursunuz, bu sizi öldürür mü...." yollu akla gelen sorular sorulsa o şey ile henüz birlikte nefes alırken nefesin kesilse ne olursun sorusuna bile nefesini bir yandan tutarken cevap verilemeyeceğinden bu da olmayacak sanılan her şey gibi sükûta devrilirdi muhtemelen. Ama ölümler susulan her şey gibi sonradan da mütemadiyen konuşarak elbette. Bir şey, hakkında konuşulmaya başlandığında dedikodusu yapılacak ya da kârına ortak olunacak bir şey haline gelmiş demektir. Hani tencerede pişen bir şey olsa bakılıp "tamam" denecek, el oğuşturulacak o vakit. Sözü edilen şey sağken ve kendisine sadakatle seslenecek bir harfe muhtaçken söz orucuna girmiş de ağzını mumlamış olanlar mevzu hayattan, hayat sadece kalbi atanları ihtiva eden bir şeymiş gibi uzaklaşınca ve öbür dünyaya doğunca diri iken korktukları bir canlıya ölü iken artık korkmadan yavaşlar ve etraflarına "ölü, ölü" diye telkinde bulunanlar gibi bir kalp ferahlığı ile ölüden faydalanma yollarını birer birer yola koyarlar. Meseleyi yeni duyup çığırkan sedasına yetişenler, her şeye inanan ve ah eden masum ve düşkünler, anlatılınca bile anlamayanlar ile anlatılanı daha fazlası ile bilip anlamamanın rahatında bir uzun gerneşenler, bir şey yapınca bir şey olacak sanan iflah olmaz romantikler ile belki bu sefer olur diyen romantik görünümlü bankerler...ilâ ahir bir cümbüş bir araya gelir. Gele gel efsunlu Merâgî'nin, kendi kendine büyümenin timsali İtrî'nin, suzişli traşide bestelerin yuvası Küçük Mehmed Ağa'nın, baş dönmesi ile karışık kapalı gözlerde görülen ışık hüzmelerinin ve şekillerin sahibi Sadullah Ağa'nın, büyük bestekârlığını büyük muzdariplikle hem de çok kısa zamanda ödeyen Şevki Bey'in ...yanına gelirler.

Zaman bunca şeyi nasıl bu hale getirdi diye düşünüp dertli olmamak elde değil ama aslında elde. Çünkü gerçekten dertli olursa sahte dertler kaçacak delik arayacaktır, gerçeği olsa öbürü bir yan sanayi ürünü gibi şehir dışında sunulacaktır ve sanat, mütefekkirâne duyuş çıktığı yerden inecektir. Devir proje üretme devri, hem de dünyanın her yerinde. Eski, yeniye bir devam

ipi değil bir müze bırakmış. Müzesi güzel, zengin ve saltanatlı olanlar şimdilik hayatlarını bundan devşiriyorlar, olmayanlar müzelerini yeni kurmaya her bulduklarını yan yana dizip adeta bir Anadolu şehir müzesi oluşturmaya çalışıyor, bunu da kendileri için yapıyorlar. Ama müze olmak da, o müzenin gişesine oturmak da kolay değil. Vakti ile önemsenmeyenler, hatırlatılmayanlar, ardından bir derin ah edip o ahı semada seyyalelerin her geceki ayininde döndürmeyenler, ferahfeza ayinini bir şükür gülşeninde kanatlandırmayanlar yüz, iki yüz sene sonra birdenbire Itrî deyip Itrî'yi de anmak için Yahya Kemal'in şiirinden başka kaynak ve övüş bulamayanlar şehir müzesine dikiş makinesinden başka, ahşap hamur teknesinden başka bir şey koyamayanlar gibi kurdukları yere değil bir ciğer yangını ile koşan samimi kişi, müşteri bile bulamıyorlar. “Büyük bir hazinemiz var” deniyor bir gömü arayıcısının iştihası ile ama hazinenin hazinelğine kimse pek ikna edilemiyor. Ne Tanbûrî Cemil'in balmumundan yapılmış gibi duran muzdarip yüzü ve nasıl icra edildiğine hâlâ şaştığımız “Gül'izar Taksim”i, ne Giray Han'ın “Dünya bu yürüyüşte bir mesafedir” der gibi uygun adım seyreden müstakim besteleri, ne Tab'î Mustafa Efendi ile kadembaz olan yürük semailer, ne Dede'nin sonu gelmez seylabeller halinde yağın ilhamı ile patır patır aydınlanan gökyüzüne bir aralık bulduğunda giren ayinleri, ne şarkı formuna sıkışmasına rağmen 19. asrın direnişi ile daha evvelkilerin uğramadığı bir “başka türüsü de yok mu?” sorusu ile melankolikleşmiş ve en derin sözüne mahdut bir zaman biçildiği için şarkı bestelemek gibi bir kafeste yaşamış son pervaneler... Hazine diye beşlilere, dörtlülere denmiş, “ardından gidin” diye blok flüte, mandoline denmiş. Onlar da, denilenler de buna inanmışlar sımsıkı hem de. Belki büsbütün inanmaktan değil de eskilerin sözü ile “Emzirme tabiatleri değiştirir” sözü vücut bulmuş, mahsulsüz kalınmış.

Seneler sonra neyin mansur akordundaki dikliğinden, kudüm velvelesinden bahsetmek için ancak küçük müstakil insan toplulukları bir araya gelebiliyor, onlar da birbirlerini akrep bacağı toplayan koleksiyoncu, çikolata kâğıdı biriktiren bir tekinsiz kadın, ruh çağırma ile uğraşan bir âdem ejderhası... gibi “sana ne oldu da bu müziği dinlemeye, icraya başladın, nerden bu işe girdin ?” yollu sorularla travma arar gibi önce emin olmaya sonra bu bir lisanı konuşanı yakîn bilmeye varıyorlar. Giden kendi yerine gitti, yapıp edip de gitti, Zühre'de çengi eline aldı da seyretti. Mühim olan kalanın ne yaptığı. Kalan hâlâ takvime bakarak bir sonraki hafta bir sonraki ay ve sonraki sene kimin mezar taşında sofraya kurulur, kimi anarak borç kapatılır, kimi yâd eder gibi yapıp kendini işaret edilir ile oyalanmada. Devir, Şiraz Sultanı'nın “her kelimeyi avamın bildiği şekli ile değil bilen bilip, kalbine doğup da söyleyemediği şekli ile yazacaksın” deyip Zakâni'nin *Lugatnâme*'sini oluşturduğu esere bakıp hakikat süzme devri. Zakâni'nin hekim için mesela; “hakikatte kimsenin sıhhatini istemeyen, sızlanmaların devamından aş deren kimsedir,” yazdığı gibi aslen hiçbir şeyin dirilmesini istemeyenlerin devridir. Bir dirilirse bu şimdiki diri görünümünün ölümü olur çünkü. Zakâni'nin görevi bir anlığına alınacak olsa geçmiş, mazi, âtî, maddesinin karşılığına: İyi ki verem varmış, penisilin yokmuş, harp üstüne harp çıkarmış gelen geldiği gibi çabucak gidermiş, fodla ekmeği yiyen de uzun ömür sürememiş, yazılabilir. Sanat maddesinin karşılığına, eskiyi bir iyi süzecek ve iyileri anlayacak yetenekte olup bunların karışımından yeni bir ürün meydana getirip üstüne de kendi adını yazıp yeni devrin süsü icabı, estağfurullah efendim, min gayri haddin biz de

bir şeyler yaptık işte, deyip tevazu ibadetini de son sünneti ihmal etmeden yerine getirmektir, denilse yeridir.

Şikâyet de aslen kötü ahlak cümlesinden. Güzeli arayan gözü ile arıyor, hâlbuki kendinde bulmalı. O zaman şifa da bulur belki. Yüksekği arayan tırmanmayı göze almalı her cefasına rağmen. Hep en aşağıda durup başkalarının yeri hususunda ölçü kutbu kesilmemeli. Aslolan hareket ve gayret çünkü. Bir şeyler hep yer değiştirecek, mana ve önem değiştirecek, gününe mağlup olmayan daha sağlam bir ipi tutmuş olacak. Azlığa rağmen kıymetlinin yanında duranın, ona iltica edenin, akarı olmayanın önünde sebat edenin nasıl edinildiği dışarıdan bilinmeyen armağanları vardır, dünyanın en güzel armağanları hem de. Sıkı dokunmuş samimi dostlar, iyi ve kötüyü kolay tefrik eden sağduyulu bir kalp, yanlıştan çok çabuk dönen bir heves, kanaatkâr bir gönül, bazı şeyleri okurken, dinlerken tam anlamadığını düşünse bile içine inen derin bir duyuş, dünyanın geri kalanını kapının dışında bırakacak kadar sahici bir hakikat duygusu. Bunlara paha biçilemez.

Türk müziğini duyar ve sever olmak benim elime âdeta bir süpürge verdi. Fazlayı, orada da bir şey var mı diyen uzun emelleri bertaraf etmemi sağladı, bakışımı ve kulağımı neye uzatacağımın temelini verdi, en önemlisi sahici dostlar verdi. Bunların en başta geleni bu müziğe sadakatini, hayretini ve coşkusunu bir an bile kaybetmemiş Fatih Salgar'dır. Dede'ye hayreti ve hayranlığının bir an kalp seviyesinden aşağı düştüğüne tanık olmadım, ömrünün kahir ekseriyetinde yazdığı notaları gökteki yıldızlar gibi seyrettiğine çok tanık oldum. İçine başka şey katıştırmadığı yekpare bir hayatı bu müziğe teslim etti. Müzik de onu hep kollayıp muhafaza etti, bu bir mukabeleden ziyade muhabbetti. Aralarındaki ilişki gıpta edilecek kadar sıkı, hiçbir şüphenin ve hevayıhevesin güve yeniğinin olmadığı, gizlisi saklısı olmayan bir ilişkidir. Topkapı Sarayı'nda Enderun'da, Harem'de, oranın ufacık Meşkhanesi'nde dolaşırken hep aklıma sanılanın aksine hapsolünmüş, feda olunmuş bir hayattan, duvarları olan bir hayattan, kökü olan bir ağaçtan filizlenen cevherler gibi ancak bir hayalhanenin inşa edilebileceği, kalabalığın, çokluğun hep aldanış olduğu, çok zaman kaybettirdiği ve içe kapalı, içtimai şeylere mani olduğu duygusu eşlik eder. Benliğim öne uzanan taşların ve yukarı tırmandıracağı ilhamı veren basamakların hep geriye götürdüğüne şahitlik eder.

Fatih Salgar da bu zaman illetini kendine bulaştırmadan darlık görüneni başının üstünde vasi bir gök olarak yaşayabilmiş ender bir kişidir. Yaşamı da yaptıkları da hep böyle olmuştur. Meydana getirdiği bu eserde yine kendini katmadan sadece bir mevcudun bilinmesine, varlığın olur da bir nazenine görünmesine gayret etmiş, emeği buna sarf etmiştir. Yüzlerce eser, eskisinden son devre kadar kendilerini görseler tanımayacakları nota kalıpları içinde, onları şimdinin tanım ve tasnifine getirmek için uğraşmanın neticesi bir buket olmuş. Kıymetli ve vefakâr bu eseri onun muhatabı değerlendirecek ve uzun yıllar sayfaları çevrilecektir.

Şule Gürbüz

KLASİK
FASILLAR

ACEM PEŞREV

Ağır Düyek

Tosun Ağa

I.HÂNE

TESLİM

II.HÂNE

III.HÂNE

Acem Peşrev (2.Sayfa)

IV.HÂNE

The musical notation for IV.HÂNE is presented in three staves. The first staff starts with a treble clef and a 2/4 time signature. The melody begins with a quarter rest, followed by a dotted quarter note, and continues with a series of eighth and quarter notes. The second staff continues the melody, featuring a key signature change to one flat (B-flat) and a series of eighth and quarter notes. The third staff concludes the piece with a double bar line and a fermata symbol.

ACEM BESTE

Hafif

Sabâ ki dest ura ol zülfe müşk-i nâb kokar

Enfi Hasan Ağa

Ah Sa ba ki dest u ra ol
Ah A çıl sa uk de i pi
Ah Ne gon ce dir o de hen

zül zül fe müş ki nab ko
ra ra he ni gü lab ko
kok kok la sam şa rab ko

kar Ah be li be li tir ye lel lel lel li
te re li ye lel lel le le le le lel lel li ah zül fe
pi ra he
kok la

müş ki nab ko kar
ni gü lab
sam şa rab

Ah Ne ber ki gül dür o leb
çiğ ne sem şe ker sa nı

rim Ah be li ya rim tir ye lel lel lel lel li
te re li ye lel lel lel le le lel li Ah çiğ ne
sem şe ker sa nı rim

Sabâ ki dest ura ol zülfe müşk-i nâb kokar

Açılsa ukde-i pîrâheni gül-âb kokar

Ne berk-i güldür o leb çiğnesem şeker sanırım

Ne goncedir o dehen koklasam şarâb kokar

(Nedîm)

ACEM BESTE

Lenk Fahte

Bir şeh ki tâc-dârân olmakda hâk-i râhı

Zekâi Dede

Ah Bir şeh ki ta ci da ran
Ah A şık la rım yü zü ne
ol mak da ha kî ra hı
çer hi si yah e der sin
Ben gi bi bir ge da ya
Gâ hi ki sen gi yer sin
müş kil a nın ni gâ hı
bu at la sı si ya hı
Ca nım yel le lel le lel li öm rüm te re lel le lel li
mi rim yel le lel le lel li ah ye le lel lel li
kur ba nı nam hay ra nı nam
men ben de i fer ma nı nam

Bir şeh ki tâc-dârân olmakda hâk-i râhı
Ben gibi bir gedâya müşkil anın nigâhı
Âşıkların yüzüne çerh-i siyâh edersin
Gâhi ki sen giyersin bu atlas-ı siyâhı

ACEM AĞIR SEMÂÎ

Efendimsin cihânda itibârım varsa sendendir

Hacı Faik Bey

Aksak Semâî

Ah E fen dim sin ci han da i
Ah Me ya nı a şı kan da iş
Ah E ğer ser ma ye i öm rüm
ti ba rım var sa sen den dir (SAZ_
ti ha rım var sa sen den dir
de kâ rım var sa sen den dir
_) Be nim ca nım a ca nâ nım
i ti ba rım var sa sen den dir
Ah Be nim fey zi ha ya tum ha
sı lı ru hi re va nım sın (SAZ_
_) Be nim ca nım a ca nâ nım
i ti ba rım var sa sen den dir

Efendimsin cihânda itibârım varsa sendendir
Meyân-ı aşıkanda iştiârım varsa sendendir
Benim feyz-i hayâtım hâsılı rûh-i revânımsın
Eğer sermâye-i ömrümde kârım varsa sendendir

Şeyh Galib

ACEM YÜRÜK SEMÂÎ

Ruhlerin seyredelim berk-i gül-i ter yerine

Yürük Semâî

Âmâ Kadri Efendi

Ah Ruh le rin sey re de lim berk ki gü li
Ah Ca mı lâ lin çe ke lim ba de i ah
Ah Se ve lim da im o gül çeh re yi dil
ter ye ri ne Yen tir la tir yel lel lel lel lel
mer ye ri ne
ber ye ri ne
lel lel lel lel li vay berk ki gü li
ba de i ah
çeh re yi dil
ter ye ri ne vay
mer ye ri ne
ber ye ri ne
Ah Çe ke lim si ne i bi kî ne ye zer
duh te ri ni Yen tir la tir yel lel lel lel lel
lel lel lel lel li vay bi kî ne ye zer
duh te ri ne vay

Ruhlerin seyredelim berk-i gül- ter yerine

Câm-ı lâlin çekelim bâde-i ahmer yerine

Çekelim sine-i bî-kîneye zer-duhterini

Sevelim dâim o gül çehreyi dilber yerine

(Bağdath Rûhî)

BESTEKÂRLAR

ABDÜLALÎ EFENDÎ (? – 1575)

Hayatı hakkında bilgi yoktur. Kaynaklarda “hâce-i sâni” olarak anılmıştır. Bugün elimizde bulunan dört eseri, onun kudretli bir bestekâr olduğunu ve döneminde Merâgî’den sonra ikinci üstat olarak anılmayı hak ettiğini ortaya koyar.

ABDÜLHALİM AĞA (1720? – 1802)

Hakkında edinilen bilgi, son derece azdır. Suz-i Dil makamını bulan ve kullanan Abdülhalim Ağa, klasik musikimizin büyük bestekârlarındandır. Mehmed Ağa ile birlikte Sultânî-İrâk faslını bestelemiştir. Günümüze ulaşabilen eserleri on yedi kadardır.

ABDÜLKADİR MERÂĞÎ Hoca, Hâfız, İbnü Gaybî (1353-1435)

Klasik Türk Musikisi’nin önde gelen bestekârı, musiki bilgini, hanende ve sazandesidir. Azerbaycan’ın Merâga şehrinde doğdu. Sekiz yaşında hafız oldu. Zamanının tartışmasız bestekârı ve müzik bilgini olarak kabul gördü. “Kenzü’l-elhân”, “Makasidü’l-elhân”, “Câmi’u’l-elhân”, “Kitâbü’l-Edvâr”, “Şehü’l-Edvâr” gibi eserleri, musikimize kazandırmıştır. Bunlardan *Kenzü’l-elhân* kaybolmuş, diğerleri ise bilinmektedir. Otuz kadar eseri günümüze gelmiştir.

AHMED AĞA Seyyîd-Vardakosta (1728?-1794)

Amasya’da doğdu. Enderun’da yetişti. Daha sonra mevlevi oldu. Yenikapı ve Galata Mevlevihanelerine devam etti. Şeyh Galib’in de yakın arkadaşı olan Ahmed Ağa, I. Abdülhamit döneminde saygın bir bestekâr olarak kabul gördü. III. Selim’in tahta çıkmasından sonra padişahın musahipliğine getirildi. Ferah-Fezâ makamını terkip etti. Mezarı, Galata Mevlevihanesi’ndedir. Günümüze kırk beş eseri gelmiştir.

AHMED BEY Tanbûrî (1866-1912)

Tanbûrî Cemil Bey’in beş yaş büyük ağabeyidir. Lavta ve keman da çalan Ahmed Bey, Yüksek Ticaret Mektebi’ni kurup müdürlüğünü yapan kişidir.

ALÎ AĞA Kemânî (1770-1830)

İstanbul’da doğdu. Enderun’da eğitim gördü. Sesinin güzelliği ile dikkatleri çekti ve sermüezzinliğe kadar yükseldi. Sinekeman icrasında çok başarılı idi. III. Selim ve II. Mahmud, bestekârimıza her zaman önem vermişlerdir. Günümüze elli iki eseri gelmiştir.

ALÎ DEDE Na’lîzâde (?-1735?)

Mevlevi olan Ali Dede, Sultan III. Ahmed’in musahiplerinden idi. Günümüze iki eseri ulaşmıştır. Hakkında bilgi çok azdır.

ALÎ DEDE Serneyzen (?-1820)

Mevlevi olup, neyzenbaşı olarak mevlevihanelerde bulunmuştur. Sadece saz eseri bestelemiştir. Az kullanılmış makamları değerlendirdiği otuz bir eseri günümüze gelmiştir.

ALÎ RIZA EFENDÎ Neyzen, Şeyh (1864?-1904)

Eyüp Hatuniye Dergâhı şeyhi olan Ali Rıza Efendi, az kullanılmış makamlardan eserler bestelemiştir. Ali Rıza Bey, Maliye’de memurluk ve Telgraf İdaresi’nde müfettişlik görevlerinde bulunmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı yapan Hasan Ali Yücel’in babasıdır. Mevlevi muhibbi olarak özellikle Yenikapı Mevlevihanesi’nde neyzenlik yapmıştır. Yüz üç kadar eseri günümüze gelmiştir.

MAKAMLAR

1. **ACEM:** Acem perdesindeki Çârgâh beşlisine, yerindeki Bayâtî makamının eklenmesiyle meydana gelen, inici karakterli bir makamdır. Güçlü Acem perdesi gibi görünse de Nevâ perdesini kullanır.
2. **ACEM-AŞÎRÂN:** Çârgâh dizisinin Acem-Aşîrân perdesindeki inici şeddi olarak tarif edilse de Acem makamı dizisinin de seyre katıldığı inici bir makamdır.
3. **ACEM-KÜRDÎ:** Acem makamının icrasından sonra karar bölümünde Kürdî dördlü veya beşlisiyle karar veren inici bir makamdır. Fakat genelde acem perdesindeki Çârgâh dizisinin bir bölümüne yerinde Kürdî dizisi eklenerek kullanılmıştır.
4. **ARAZBÂR-BÛSELİK:** Arazbâr makamının, Bûselik beşlisiyle bitmiş şeklidir. Makam Nevâ perdesindeki Bayâtî dizisi ve özellikle de Çârgâh'ta Rast beşlisini kullandıktan sonra Bûselik'li karar verir.
5. **BASÎT-SÛZNÂK:** Yerindeki Rast beşlisine Nevâ perdesinde Hicâz dördlüsünün eklenmesinden meydana gelmiş inici-çıkıcı bir makamdır. Yeden kullanmayan bir özelliği vardır.
6. **BAYÂTÎ:** Yerinde Uşşâk dördlüsüne Nevâ perdesinde Bûselik beşlisinin eklenmesinden meydana gelmiş inici-çıkıcı bir makamdır. Uşşâk makamından seyir, asma kalış ve genişleme yönleriyle ayrılır.
7. **BAYÂTÎ-ARABÂN:** Nevâ perdesindeki Acemli Uzzâl dizisine yani Nevâ perdesindeki Hicâz beşlisine (Nim Hicâz perdesini kullanarak) Muhayyer perdesinde bir Kürdî dördlüsü ve yerindeki Bayati dizisinin ilavesiyle meydana gelir. İnicidir.
8. **BESTE-ISFAHÂN:** Yerindeki Mürekkeb Isfahân dizisine, Irâk perdesinde bir Segâh dördlüsünün ilavesiyle meydana gelir. İnici-çıkıcıdır.
9. **BESTENİGÂR:** Yerinde Sabâ makamı dizisine Irâk perdesinde Segâh dördlüsünün eklenmesiyle meydana gelmiştir. İnici-çıkıcı olup bazen çıkıcı olarak kullanılmıştır.
10. **BÛSELİK:** Yerinde Bûselik beşlisine, Hüseyinî perdesinde Kürdî veya Hicâz dördlüsünün eklenmesiyle meydana gelir. Yerinde Çârgâh dizisi de belirgin şekilde makam seyrinde görülür. Çıkıcı ve çıkıcı-inici olarak kullanılmıştır.
11. **BÛZÛRK:** Hüseyinî perdesindeki Hüseyinî beşlisi, yerindeki Bûselik makamı dizisi ve Rast perdesindeki Çârgâh beşlisinin birleşmesinden meydana gelmiştir. İnici-çıkıcıdır.
12. **DİLKEŞ-HÂVERÂN:** Yerindeki Hüseyinî makamı dizisine, Irâk perdesinde bir Segâh dördlüsünün ilavesiyle meydana gelir. İnicidir.
13. **DİL-KEŞİDE:** Yerindeki Hüseyinî makamı dizisine, yerindeki Ferah-Fezâ makamının bir bölümünün ilavesiyle meydana gelir. İnicidir.
14. **DÛGÂH:** Yerindeki Sabâ makamı dizisine yerinde Zîrgûle'li Hicâz dizisi ve pest bölgesinin seyre katılıp Hicâz'lı karar vermesiyle meydana gelir. Yine Sabâ makamına Yegâh perdesindeki Nev-Eser dizisinin bir kısmının seyre katılmasıyla meydana gelir, diye de tarif edilmektedir. Sabâ makamı seyrinden sonra Dûgâh perdesinde Segâh'lı kalır şeklinde de tarif vardır.